

AMELİYATHANE HEMŞİRESİNİN BAŞUCU KİTABI

Baş Editör

Prof. Dr. Mehmet Ali Gülçelik

Editörler

Doç. Dr. Kevser Peker

Doç. Dr. Bilsev Demir

Hemşire Muhdedir Caner

Uzm. Hemşire Sümeyye Zehir Erdem

Hipokrat
Yayıncılık

© 2024 AMELİYATHANE HEMŞİRESİNİN BAŞUCU KİTABI

ISBN: 978-625-6429-82-6

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Baş Editör

Prof. Dr. Mehmet Ali Gülçelik

Editörler

Doç. Dr. Kevser Peker

Doç. Dr. Bilsev Demir

Hemşire Muhdedir Caner

Uzm. Hemşire Sümeyye Zehir Erdem

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağ. San. Tic. A.Ş.

1250 Cadde No: 25 Ostim OSB Yenimahalle / Ankara

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

Ameliyathaneler, anestezi-cerrahi, tanı ve tedavi prosedürlerinin hem elektif hem de acil olarak gerçekleştirildiği hastane mimarisi içinde kendine özgü alanlardır. Yüksek hassasiyetli teknolojilerin kullanımını gerektiren invaziv müdahalelerin gerçekleştirilmesi nedeniyle sağlık bakımının kendine özgü bir dinamiğini sunar.

Ameliyathaneler yüksek riskli çalışma alanı olarak kabul edilir. Hatalara karşı aşırı derecede hassas olup cerrahi komplikasyonlar, önlenemez kabul edilen bakım süreci nedeniyle meydana gelen ölümlerin ve hasarların büyük bir kısmını oluşturur. Bu nedenle, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 2004 yılında, Dünya Hasta Güvenliği İttifakı'nın bir parçası olarak "**Güvenli Ameliyatlar Hayat Kurtarır**" başlıklı bir kampanya başlatarak sağlık hizmetlerini iyileştirmeye yönelik profesyonel farkındalığı, kamu politikalarının geliştirilmesini ve iyi bakım uygulamalarının başlatılmasını amaçlamıştır. Ameliyathane hemşiresi ameliyat öncesinden taburculuğuna kadar hastanın tüm holistik bakım gereksinimlerini karşılayan, alana özgü eğitim ve öğretim alan özel bir hemşirelik dalı uzun yıllardır varlığını geliştirerek koruyan büyük bir gruptur. Ameliyathane hemşireleri cerrahi ekibin vazgeçilmez üyesidir. Güvenli ameliyathaneler, ekip çalışmasına uyumlu teknolojinin gelişmesine bağlı olarak ameliyathane hemşirelerinin kendisini teorik ve pratikte ulusal ve uluslararası standartlara ayak uydurmasıyla mümkün olacaktır.

Hazırladığımız bu kitap ameliyathane hemşireliği alanında hizmet sunacak olan öğrenciler ve ameliyathane hemşireleri için yararlı bir kaynak niteliğindedir. Kitabın hazırlanma sürecinde ulusal ve uluslararası rehber ve kılavuzlar dikkate alınmış son gelişmelere göre kitap bölümleri oluşturularak yazılmıştır. Kitabın alana büyük katkı sağlayacak kaynak niteliğindedir.

Prof. Dr. Mehmet Ali Gülçelik

Baş Editör

Katkıda Bulunanlar

Ali ARSLANOĞLU, Doç. Dr.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakóltesi
Sağlıkta Kalite Güvencesi AD., İstanbul

Aylin ASLAN, Hemşire

S.B. Etlik Şehir Hastanesi İşletme ve Bakım AŞ. Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon Hizmetleri

Ayten KOÇ, Uzm. Hemşire

Sağlık Bakanlığı İstanbul Koşuyolu Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Bilsev DEMİR, Doç. Dr.

Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi Hemşirelik Bölümü

Bircan KARA, Öğr. Gör. Dr.

Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi

Esra ÖZDEN, Öğr. Gör.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakóltesi
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği AD., Ankara

Gamze ÖZBEK GÜVEN, Dr. Öğr. Üyesi

Yüksek İhtisas Üniversitesi Tıp Tarihi ve Etik AD.

Gözde ÇAKIR, Hemşire, Bilim Uzmanı

Göztepe Prof. Dr. Süleyman Yalçın Şehir Hastanesi

Gülçin GÜLEŞEN, Uzm. Hemşire

Sağlık Bakanlığı Etlik Şehir Hastanesi Genel Hastane

İlknur DURNA, Hemşire

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Adana Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ameliyathane Servisi

İnci KIRTIL, Dr. Öğr. Üyesi

Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Kevser PEKER, Doç. Dr

Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Anesteziyoloji ve Yoğun Bakım AD.

Mesude ARSLAN KABADAYI, Hemşire

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi AD.

Muhdedir CANER, Hemşire

Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesi

Müjdat TURAN, Dr. Öğr. Üyesi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Özlem YILMAZ, Uzm. Hemşire

S.B. Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Öznur KAVAKLI, Dr. Öğr. Üyesi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları AD., Ankara

Pınar ONGÜN, Dr. Öğr. Üyesi

Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Semra EYİ, Dr. Öğr. Üyesi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği AD.

Senem GÜNEŞ KARA, Dr.

Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yara Bakım Birim Sorumlusu

Seydi Ali PEKER, Uz.Dr.

Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesi

Simay AKYÜZ, Dr. Öğr. Üyesi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi Onkoloji Hemşireliği AD.

Süleyman Serkan YILMAZ, Kalite ve Akreditasyon Danışmanı

Trakya Kalite ve Yönetim Danışmanlığı

Sümeyye ZEHİR ERDEM, Uzm. Hemşire

Zonguldak Çaycuma Devlet Hastanesi

İçindekiler

vii

Bölüm 1

Ameliyathane Hemşiresinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları 1

GÜLÇİN GÜLEŞEN • AYTEN KOÇ

Steril (Scrub) Hemşiresinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları.....	2
Dolaşan (Sirküle) Hemşiresinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları	3

Bölüm 2

Ameliyat Öncesi Bakım 5

SENEM GÜNEŞ KARA

Giriş.....	5
Ameliyat İçin Hazırlık	7
Fizyolojik Hazırlık Süreci	7
Güvenli Cerrahi Kontrol Listesi	23

Bölüm 3

Ameliyathanede Hasta Bakım Süreci..... 39

PINAR ONGÜN

Hasta Bakım Sürecinin Özellikleri.....	40
Durum Değerlendirmesi	40
Tanımlama.....	47
Planlama	49
Uygulama	50
Değerlendirme	51

Bölüm 4**Kanıtı Dayalı Uygulamalar53****ÖZNUR KAVAKLI**

Giriş.....	53
Kanıtı Dayalı Hemşirelik Bakımı.....	56
Ameliyathane Hemşireliğinde Kanıtı Dayalı Uygulamalar	58
Sonuç.....	61

Bölüm 5**Standart Hasta Pozisyonları ve Pozisyon Verme63****ÖZLEM YILMAZ**

Sırtüstü (Supine) Pozisyon.....	64
Yüzükoyun (Prone) Pozisyon.....	64
Baş Aşağı (Trendelenburg) Pozisyon	65
Baş Yukarı (Ters Trendelenburg) Pozisyon	65
Yan (Lateral) Pozisyon	66
Litotomi Pozisyonu.....	66
Prone Diz Çökme (Secde) Pozisyonu	67
Oturur (Fowler/Semi-Fowler) Pozisyon;	67
Pozisyonlara Bağlı Komplikasyonların Önlenmesi	68

Bölüm 6**Cerrahi Aletler ve Dikiş Materyalleri73****ESRA ÖZDEN**

Cerrahi Aletlerin Sınıflandırılması	73
Alet Masasının Hazırlanması	75
Alet, Malzeme Sayımı ve Kayıt	77
Dikiş Materyalleri.....	78

Bölüm 7**Ameliyathanede Risk Yönetimi81****İLKNUR DURNA**

Ameliyathanede Belli Başlı Risk Faktörleri	82
Ameliyathanede Risk Değerlendirme.....	90
Ameliyathanede Risk Analizi	91

Bölüm 8**Ameliyathanede Hasta Güvenliği95****SÜMEYYE ZEHİR ERDEM**

Uluslararası ve Ulusal Hasta Güvenliği Hedefleri ve Uygulamalar	95
Ameliyathanede Hasta Güvenliğinin Önemi ve Hasta Güvenliği Süreci	102

Bölüm 9**Ameliyathanede Çalışan Güvenliği109****SİMAY AKYÜZ**

Ergonomi	109
Güvenli Taşıma	109
Kayma Takılma ve Düşmeler	110
Kesicilerin Güvenliği ve Kan Yoluyla Bulaşan Patojenler	111
Personel Koruyucu Ekipmanlar	112
Kimyasallar	113
Maruziyet Durumunda Yapılacaklar	114
Aşılama ve Enfeksiyonlar	114
İş Yerinde Şiddet	114

Bölüm 10**Ameliyathanede Çevre Güvenliği117****BİLSEV DEMİR**

Giriş	117
Trafik Akışı	117
Isı ve Nem	118
Havalandırma	119
Elektrik ve Yangın Güvenliği	120
Kimyasal Güvenlik	122
Radyasyon Güvenliği	125
Cerrahi Duman	126

Bölüm 11**Ameliyathanede Isı Kontrolü129****İLKNUR DURNA**

Malign Hipertermi	129
Hipotermi	131

Bölüm 12**Ameliyathanede Enfeksiyonun Önlenmesi ve Kontrolü..... 135****SEYDİ ALİ PEKER • MUHDEDİR CANER**

Aseptik Teknik	135
Ameliyathaneye Uygun Giyinme	136
Cerrahi El Hijyeni	137
Cerrahi Maske ve Bone Kullanımı.....	138
Steril Eldiven Giyme Teknikleri	141
Kirli Eldiven, Gömlek Maske Çıkarma Teknikleri.....	143
Cilt Temizliği	143
Cerrahi Örtüler, Hastanın ve Ekipmanların Örtülmesi.....	143
Enfeksiyonun Önlenmesi ve Kontrolü ile İlgili Ulusal Standartlar ve Yasal Mevzuatlar	145

Bölüm 13**Cerrahide Kanama Kontrolü 147****MÜJDAT TURAN**

Hemostaz	147
Pıhtılaşma Mekanizması	147
Kanamayı Etkileyen Faktörler	149
Hemostaz ile İlgili Laboratuvar Testleri	150
Kanama Kontrolü	151

Bölüm 14**Dren Yara İyileşmesi ve Pansuman..... 153****MUHDEDİR CANER • SEYDİ ALİ PEKER**

Giriş.....	153
Dren	153
Drenlerin Komplikasyonları	159
Nazogastrik Sondalar	159
Cerrahi Drenlerin Bakımı.....	160
Yara Yönetimi ve Pansuman	160

Bölüm 15**Anestezi Tipleri ve Sedasyonun Sağlanması..... 167****KEVSER PEKER**

Lokal Anestezi	168
Sedasyon.....	168
Genel Anestezi	169
Bölgesel Anestezi.....	172

Bölüm 16**Ağrı Kontrolü.....179****KEVSER PEKER**

Ağrının Patofizyolojisi	180
Ağrının Sınıflandırılması ve Kliniği	181
Ağrının Değerlendirilmesi	183
Post-operatif Ağrı	185

Bölüm 17**Doku Örnekleri İle İlgili Yapılacak İş ve İşlemler.....191****İNCİ KIRTIL**

Giriş	191
Doku Örneklerine İlişkin Yasal Sorumluluklar ve Düzenlemeler	191
Doku Örnekleri ve Patolojik İnceleme Yöntemleri	192
Doku Örneklerine İlişkin Süreçlerin Güvenli Yönetimi	196

Bölüm 18**Tıbbi Atık Yönetimi205****SEYDİ ALİ PEKER • MUHDEDİR CANER**

Giriş	205
Tıbbi Atıkların Yol Açtığı Tehlikeler	208
Tıbbi Atık Üreticilerinin Yükümlülükleri	208
Tıbbi Atık Yönetimi İçin Hemşirelere Öneriler	212
Kontamine-Sıvı Tıbbi Atık Dökülmesi	214

Bölüm 19**Dekontaminasyon Dezenfeksiyon Sterilizasyon215****AYLİN ASLAN • MUHDEDİR CANER**

Dekontaminasyon	215
Dezenfeksiyon	230
Paketleme	244
Sterilizasyon	251
Sterilizasyon Moniterizasyonu	265
Steril Malzeme Depolama ve Raf Ömrü	270
Validasyon	271

Bölüm 20**Ameliyathanede Kullanılan Tekstiller275****SEMRA EYİ**

Ameliyathanede Kullanılan Tekstillerin Üretim Aşamaları	275
Ameliyathanede Kullanılan Tekstiller	278

Bölüm 21**Ameliyathanelerde Kalite Standartlarının Önemi295****ALİ ARSLANOĞLU • GÖZDE ÇAKIR**

Sağlıkta Kalite.....	295
Ameliyathanelerde Kalite Standartları.....	297
Ameliyathane Kalite Standartları	299
Sonuç.....	315

Bölüm 22**Özel Cerrahi Uygulamalar319****SENEM GÜNEŞ KARA • BİRCAN KARA**

Video Teknoloji.....	320
Lazer Cerrahisi	322
Robotik Cerrahi.....	330
Hibrit Uygulamalar	332

Bölüm 23**Ameliyathane Hizmetleri ve Verimlilik335****ALİ ARSLANOĞLU • MESUDE ARSLAN KABADAYI**

Giriş.....	335
Verimlilik	336
Sağlık Hizmetlerinde Verimlilik Çalışması	344
Ameliyathanede Verimlilik Ölçümleri	346
Sağlık Hizmetlerinde Verimlilik Ölçüm Teknikleri.....	353
Verimliliğin Arttırılması İçin Faaliyetler	357
Sonuç.....	358

Bölüm 24**Sağlıkta Akreditasyon Standartlarının Etkin Olarak Uygulanmasında Ameliyathane Kazanımları361****SÜLEYMAN SERKAN YILMAZ • ALİ ARSLANOĞLU**

Giriş.....	361
Sas Hastane Seti.....	363
Sonuç.....	374

Bölüm 25**Ameliyathane Uygulamalarında Etik Yaklaşımlar377****GAMZE ÖZBEK GÜVEN**

Özerklik.....	377
Yararlılık (Beneficence) İlkesi.....	379
“Adalet” İlkesi.....	380
Sonuç.....	381

